

Київський університет імені Бориса Грінченка
Науково-дослідна лабораторія освітології

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

**ПРОФЕСІЙНА
ПІДГОТОВКА ЕКСПЕРТІВ
У ГАЛУЗІ ОСВІТИ:
АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ**

(2021 р.)

Київ – 2022

УДК 378.091:005.336.3]:303.824

П 84

*Рекомендовано до друку НДЛ освітології
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 7 від 16 вересня 2021 р.)*

Проценко О., Мельниченко О., Бульвінська О. Професійна підготовка експертів у галузі освіти: аналітичний звіт (2021 р.). Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. 36 с.

Рецензенти:

Мачинська Н., доктор педагогічних наук, доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка;

Пономаренко Н., кандидат педагогічних наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет

В аналітичному звіті наведено діагностичні та аналітичні результати дослідження, що стосуються оцінювання актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти, а також виокремлення основних напрямів їхньої підготовки.

Адресовано керівникам закладів вищої освіти, науково-педагогічним працівникам, аспірантам, магістрантам, науковцям, слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти, вчителям, студентам, усім, хто цікавиться теоретико-методологічними та практичними питаннями оцінювання та забезпечення якості вищої освіти в умовах її реформування.

ISBN 978-617-7619-30-6

© Авторський колектив, 2022

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Методологія дослідження	7
Основні результати дослідження	9
Висновки	27
Рекомендації	29
Література	31
Додатки	32

ВСТУП

Проблема забезпечення якості освіти в Україні

Проблема забезпечення якості освіти в Україні зумовлена низкою внутрішніх і зовнішніх чинників. Кардинальні зміни в соціальному та економічному житті країни, невідповідність освіти викликам часу, ринку праці, інтересам та потребам особистості можна віднести до внутрішніх чинників. Зовнішні чинники знаходяться, передусім, у площині глобальних інтеграційних процесів, які суттєво впливають на формування нових ціннісних орієнтирів життєдіяльності суспільства загалом та освіти зокрема. Сьогодні якість освіти поступово перетворилась у принцип і головний критерій ефективності системи освіти. Її розглядають як багатогранну категорію, яка за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу: якість освіти трактують як суспільний ідеал освіченості людини, результат її навчальної діяльності, процес організації навчання та виховання, критерій функціонування освітньої системи.

У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи цілям, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти. Якщо за основу дефініції якості освіти взяти вимоги міжнародного стандарту якості, що регламентує поняття якості продукції і послуг, то якість освіти можна інтерпретувати як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу або його результату, що мають здатність задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів освітнього процесу – учнів, студентів, їхніх батьків, викладачів, роботодавців, управлінців тощо, тобто державу і суспільство загалом.

Світове освітнє середовище має сформовану систему оцінки якості освіти. Європейський освітній досвід є дуже корисним для покращення української системи забезпечення якості вищої освіти. Однак для застосування європейського досвіду важливо

усвідомлювати історичний контекст, який пояснює, чому просте перенесення європейських практик може не принести Україні швидких очікуваних результатів: багато історичних рушійних процесів в Європі та Україні відбуваються в протилежних напрямках. Так, ЄС рухається шляхом об'єднання та уніфікації – від самостійності кожного університету до побудови міжнародних механізмів спільного розвитку освіти. А для України важливо відійти від єдиного формального підходу до всіх закладів вищої освіти та надати можливість самостійного розвитку.

Проблема підготовки експертів у галузі освіти

Сьогодні як ніколи гостро постала проблема запровадження експертизи як громадсько-державного інституту управління освітою. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває підготовка фахівців, здатних до експертної діяльності у галузі освіти.

Підготовкою експертів у галузі освіти в зарубіжних країнах займаються такі установи: у Європі – Європейська Мережа (національних) агенцій з гарантії якості освіти; Європейська асоціація із забезпечення якості у вищій освіті (The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) (міждержавна структура співробітництва країн-учасників Болонської угоди); у США – Інститут політики у галузі вищої освіти; Американське товариство з контролю якості; Національний центр оцінки освіти та регіональної допомоги; у Великобританії – Агенція забезпечення якості вищої освіти; у Німеччині – Баварський державний університет якості шкільної освіти та досліджень.

Підготовка експертів у галузі освіти здійснюється в рамках післядипломної освіти закладами вищої професійної освіти (як загальноосвітня тенденція) та на рівні магістерської програми, а також різними недержавними організаціями, що займаються питанням оцінки якості освіти (це загальноєвропейська практика та практика США). Форми реалізації програм підготовки таких

фахівців можуть бути різними: від короткочасних (семінари, круглі столи) – до довгострокових (навчальні курси тривалістю до 500 годин) (Огнев'юк та ін., 2015, с. 14).

Так, у Німеччині та Австрії підготовка експертів у галузі загальної середньої освіти здійснюється університетами та Педагогічними інститутами за магістерськими освітніми програмами (спільно зі Швейцарією), а також у формі підвищення кваліфікації установами Німеччини, що супроводжують процес розвитку загальної середньої освіти. Педагогічні інститути Німеччини та Австрії готують експертів в галузі вищої освіти за програмами, що закінчуються отриманням Сертифікату про підвищення кваліфікації. Магістерські освітні програми університетів Німеччини передбачають підготовку експертів у галузі емпіричних досліджень освіти (Пономаренко, 2017).

У процесі здобуття вищої освіти в умовах магістратури та післядипломної освіти здійснюється професійна підготовка експертів у галузі освіти в Латвійській Республіці. У Республіці Словенія, Литовській Республіці, Республіці Естонія експерти у галузі освіти проходять курс тренінгів, семінарів, брифінгів, конференцій, індивідуальних консультацій з проблем забезпечення якості освіти та визнання іноземних кваліфікацій (Тригуб, 2017).

Одним з напрямів діяльності експерта в галузі освіти є визначення і підтримка інноваційних проєктів у галузі освіти. Основною проблемою в підготовці таких фахівців є відсутність практичного досвіду роботи в тій галузі, де експерти збираються «управляти інноваціями». Найбільш ефективна підготовка цих фахівців можлива в умовах післядипломної освіти чи магістратури.

Слід зауважити, що у Державному класифікаторі професій України відсутня професія експерта в галузі освіти, тому однією з важливіших проблем є професійна підготовка експертів з освіти.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета анкетування

Метою анкетування є з'ясування актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти, а також виокремлення основних напрямів їхньої підготовки. Крім того, анкетування ставило собі за мету визначити групи та кластери потенційного споживача цих послуг та їхню готовність пройти навчання за цією спеціальністю.

Діагностичний інструментарій

Спираючись на вищезначені методологічні основи, було сформульовано завдання діагностики:

1. Необхідність розроблення анкети для визначення актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти.
2. Дослідження необхідності професійної підготовки експертів у галузі освіти в Україні.
3. Виокремлення напрямів професійної підготовки експертів у галузі освіти.
4. Визначення груп і кластерів споживачів, а також їхнього стану готовності до проходження професійної підготовки експертів у галузі освіти.

Науково-дослідною лабораторією освітології Київського університету імені Бориса Грінченка було розроблено діагностичний інструментарій у вигляді анкет для представників педагогічної спільноти закладів загальної середньої освіти, закладів вищої освіти, органів місцевого самоврядування.

В основу побудови анкети було покладено феномен оцінки як здатність суб'єкта визначити цінність тих або інших ідей, положень. Респондентами діагностики визначено не тільки педагогів закладів загальної середньої освіти, закладів вищої освіти, а й магістрантів. Такий підхід дозволяє встановити відповідні ко-

реляційні зв'язки між результатами діагностичних вимірювань у двох групах. Сутнісними ознаками розробленої діагностики є:

- включеність суб'єктів у педагогічну систему, процес;
- використання відповідних методик;
- доступність виконання;
- отримання реальної, оперативної інформації;
- прогностичний характер задля оцінки реального стану

актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти.

Для цього використовувалася трьохвимірна шкала оцінювання: «так» (повністю погоджуюсь); «важко відповісти»; «ні» (повністю не погоджуюсь). Дослідницькою групою було розроблено перелік сутнісних тверджень, які лягли в основу анкети для опитування (**Додатки А, Б**).

Таким чином, зазначені в опитувальнику питання згруповані за основними завданнями та мають інтегральний характер. Подальший аналіз отриманих результатів діагностики уможливив виявити спільні та відмінні тенденції у двох групах респондентів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз результатів анкетування

У процесі розроблення анкети було враховано низку фільтрів для оцінювання результатів дослідження. Так, для респондентів задіяні наступні фільтри: регіон проживання; приналежність до певної групи респондентів; тип закладу освіти; освіта; вік (менше 20 років, 21–30 років, 31–40 років, 41–50 років, 51– 60 років, понад 60 років); досвід роботи на посаді (немає досвіду, 0–10 років, 11–20 років, 21–30 років; понад 30 років).

В основу діагностики покладено гіпотетичне твердження, що певні особливості особистісно-професійного характеру, подані в зазначених фільтрах, впливають на відповіді респондентів. Отже, важливо дослідити закономірності й кореляційні зв'язки між відповідями представників певних груп і кластерів з урахуванням указаних вище фільтрів.

Всього в опитуванні взяло участь **1116 респондентів**, з них:

1. Анкетування у форматі Google форма – 425 респондентів з різних регіонів України.

2. Анкетування слухачів Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка – 164 респонденти.

3. Анкетування магістрантів Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка – 527 респондентів (денної форми навчання – 214 респонденти; заочної форми навчання – 313 респондентів).

Регіони, що представлені в анкетуванні:

1) Київ та Київська область – 990 респондентів, з них:

299 респондентів – у форматі Google форма;

164 респонденти – слухачі Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

527 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

2) Центральна частина України (Черкаська та Дніпропетровська обл.): 28 респондентів – за Google формою;

3) Східна частина України (Донецька обл.): 51 респондент – за Google формою;

4) Західна частина України (Львівська, Чернівецька обл.): 12 респондентів – за Google формою;

5) Південна частина України (Запорізька, Херсонська, Миколаївська обл.): 35 респондентів – за Google формою;

Приналежність до певної групи респондентів:

- *керівник закладу освіти;*
- *представник педагогічної спільноти: вчитель / викладач;*
- *спеціаліст регіональних органів управління освітою;*
- *спеціаліст муніципальних органів управління освітою.*

Тип закладу освіти: 589 респондентів; (без урахування анкет магістрантів):

- *заклад дошкільної освіти* – 106 респондентів, з них: 15 респондентів – за Google формою; 91 респондент – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *заклад загальної середньої освіти* – 241 респондентів, з них: 175 респондентів – за Google формою; 66 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *заклад позашкільної освіти* – 6 респондентів, з них: 5 респондентів – за Google формою; 1 респондент – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *заклад професійної (професійно-технічної) освіти* – 17 респондентів, з них: 13 респондентів за Google формою; 4 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

- *заклад вищої освіти* – 219 респондентів, з них: 217 респондентів – за Google формою; 2 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Рис. 1. Тип закладу освіти, в якому працюють респонденти

Освіта:

- *середня* – 11 респондентів, з них: 10 респондентів за Google формою; 1 респондент – за опитуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *середня спеціальна* – 45 респондентів, з них: 13 респондентів – за Google формою; 32 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *вища* – 1060 респондентів, з них: 402 респонденти – за Google формою; 131 респондент – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 527 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

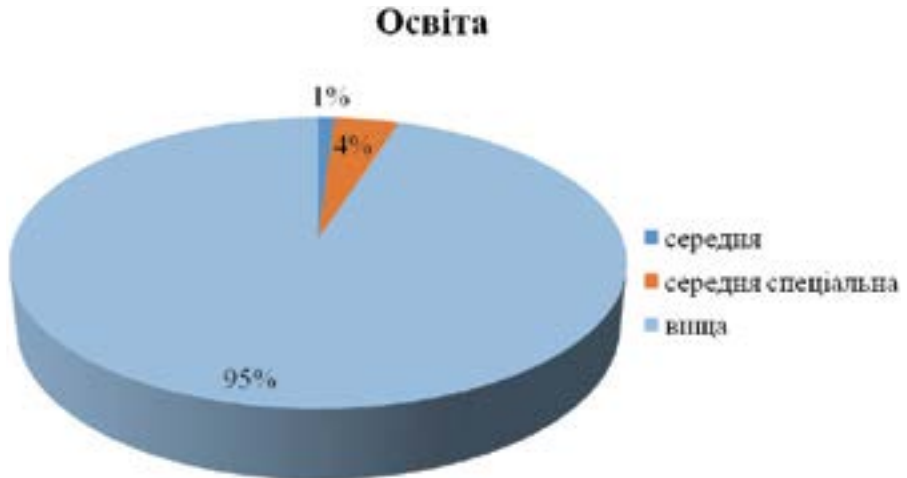

Рис. 2. Освіта респондентів

Вік:

- *менше 20 років* – 7 респондентів за Google формою;
- *21-30 років* – 509 респондентів, з них: 89 респондентів – за Google формою; 18 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 402 респонденти – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.
- *31-40 років* – 245 респондентів, з них: 106 респондентів – за Google формою; 41 респондент – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 98 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.
- *41-50 років* – 231 респондент, з них: 159 респондентів – за Google формою; 45 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 27 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.
- *51-60 років* – 89 респондентів, з них: 46 респондентів – за

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

Google формою; 43 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *понад 60 років* – 35 респондентів, з них: 18 респондентів – за Google формою; 17 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Рис. 3. Вік респондентів

Досвід роботи на посаді:

- *немає досвіду* – 12 респондентів, з них: 4 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 8 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

- *0-10 років* – 685 респондентів, з них: 155 респондентів – за Google формою; 52 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 478 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

- 11-20 років – 156 респондентів, з них: 95 респондентів за Google формою; 36 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 25 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;
- 21-30 років – 145 респондентів, з них: 86 респондентів – за Google формою; 43 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 16 респондентів – магістрант Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;
- понад 30 років – 55 респондентів, з них: 26 респондентів – за Google формою; 29 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;
- немає відповіді – 63 респонденти.

Досвід роботи респондентів

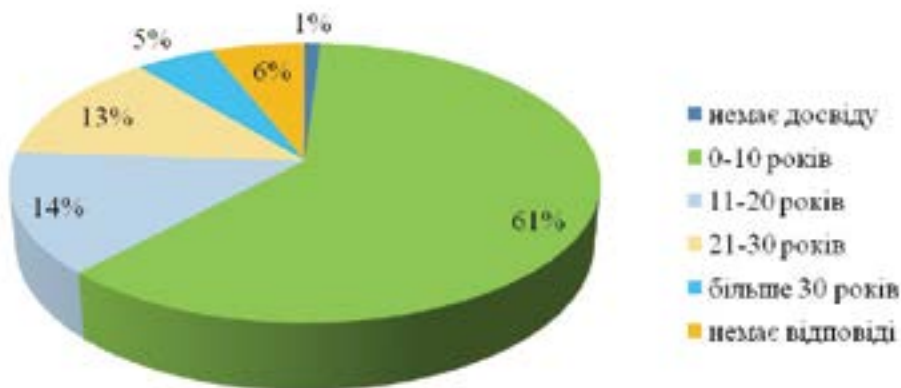

Рис. 4. Досвід роботи респондентів

Якісний аналіз отриманих результатів за змістовими питаннями анкети

Після питань, що стосувалися особистісних даних респондентів, в анкеті розташовано групу питань, що відображає

сутність завдань дослідження актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти. Наприклад, питання **«Чи звертались Ви до експертів у галузі освіти?»** допомагає визначити стан розвитку цієї послуги у сфері освіти України на сьогоднішній день. За результатами анкетування (589 відповідей; без урахування анкет магістрантів), картина виглядає наступним чином: **Так – 237 респондентів**, з них: 211 респондентів за Google формою; 26 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **Ні – 352 респонденти**, з них: 214 респондентів за Google формою; 138 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Ці результати свідчать про те, що 40% респондентів зустрічалися з експертизою у галузі освіти у практичній діяльності, в той час як 60% респондентів не мали такого досвіду. Це свідчить про недостатній стан розвитку експертизи в Україні.

Чи звертались Ви до експертів у галузі освіти?

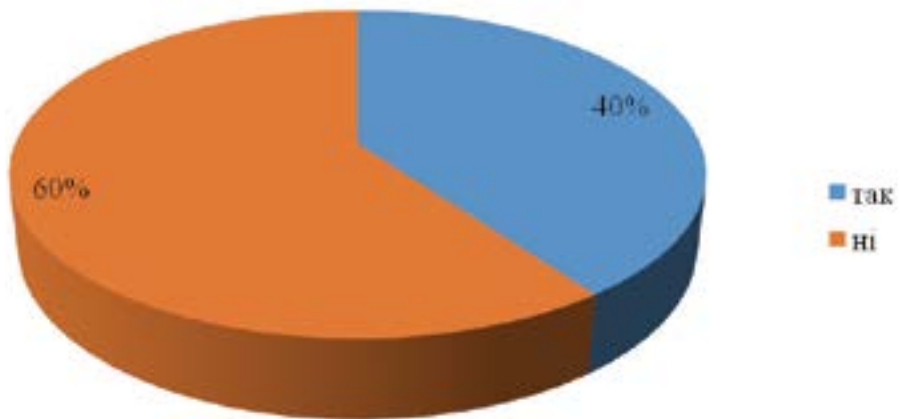

Рис. 5. **Відповіді на питання «Чи звертались Ви до експертів у галузі освіти?»**

Ще більш переконливі результати демонструють відповіді на питання **«Чи залучалися Ви до роботи в якості експерта у галузі освіти?»** (589 відповідей; без магістрантів): **Так – 117 респондентів**, з них: 95 респондентів – за Google формою; 22 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **Ні – 472 респонденти**, з них: 330 респондентів – за Google формою; 142 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Зазначені результати свідчать про те, що тільки 20% респондентів брали участь у експертній оцінці якості навчання та педагогічної діяльності, в той час як 80% респондентів не мають такого досвіду. Ці результати відображають необхідність спеціальної підготовки експертів у галузі освіти.

Чи залучалися Ви до роботи в якості експерта у галузі освіти?

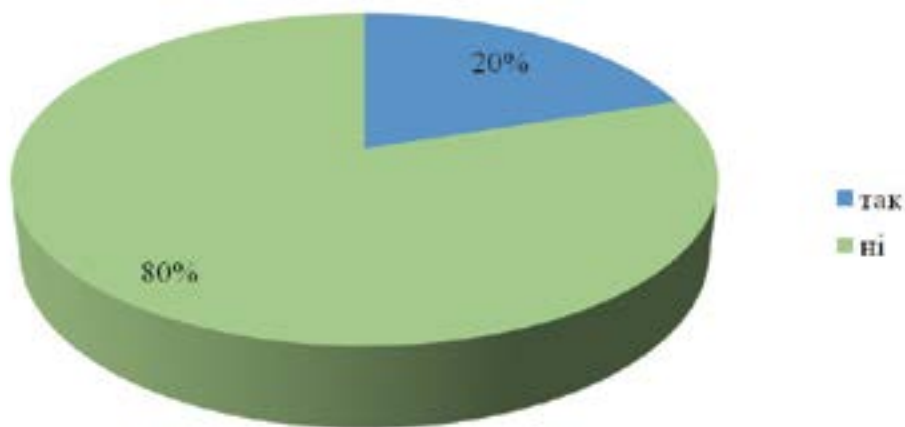

Рис. 6. Відповідь на питання **«Чи залучалися Ви до роботи в якості експерта у галузі освіти?»**

Цю тезу підтверджують і відповіді на запитання **«Чи відчуваєте Ви необхідність в оволодінні знаннями й функціями**

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

експерта у галузі освіти?» (589 відповідей; без магістрантів): **Так – 272** респонденти, з них: 205 респондентів – за Google формою; 67 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **Ні – 82 респонденти**, з них: 54 респонденти – за Google формою; 28 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **важко відповісти – 235 респондентів**, з них: 166 респондентів – за Google формою; 69 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Таким чином, 46% респондентів відчувають необхідність в оволодінні знаннями й функціями експерта у галузі освіти, 40% респондентів – не відчувають такої необхідності та 14% респондентів важко відповісти на це питання. Результати опитування відображені на **рис. 7**.

Чи відчуваєте Ви необхідність в оволодінні знаннями й функціями експерта у галузі освіти?

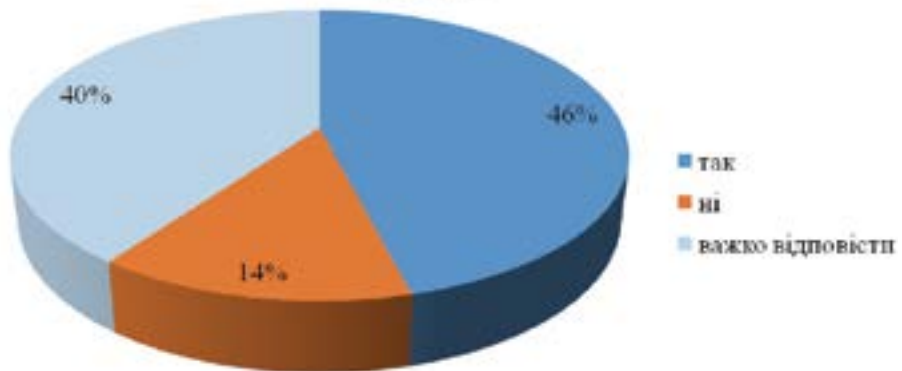

Рис. 7. Діаграма відповідей на питання «Чи відчуваєте Ви необхідність в оволодінні знаннями й функціями експерта у галузі освіти?»

Щодо питання **«Які напрями розвитку освіти потребують експертної та консультативної підтримки?»** можна було вибрати декілька варіантів відповідей (589 респондентів; без магістрантів). Результати опитування склали наступну картину: **оцінка якості освіти – 253 респонденти**, з них: 203 респонденти – за Google формою; 50 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **експертиза навчально-методичного забезпечення – 254 респонденти**, з них: 176 респондентів – за Google формою; 78 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **проведення освітніх реформ – 312 респондентів**, з них: 233 респонденти – за Google формою; 79 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **прогнозування у сфері освіти – 188 респондентів**, з них: 148 респондентів – за Google формою; 40 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **управління освітою – 153 респонденти**, з них: 126 респондентів – за Google формою; 27 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; **фінансове адміністрування (економіка освіти) – 259 респондентів**, з них: 191 респондент – за Google формою); 68 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. Ці результати наочно демонструє діаграма на **рис. 8**.

Як свідчить інфографіка, найбільший відсоток займає такий напрям експертизи, як **проведення освітніх реформ – 53%** респондентів; потім напрям експертизи **фінансове адміністрування (економіка освіти) – 44%** респондентів, далі експертиза **навчально-методичного забезпечення – 43%** респондентів, **оцінка якості освіти – 43%** респондентів, **прогнозування у**

Які напрями розвитку освіти потребують експертної та консультативної підтримки?

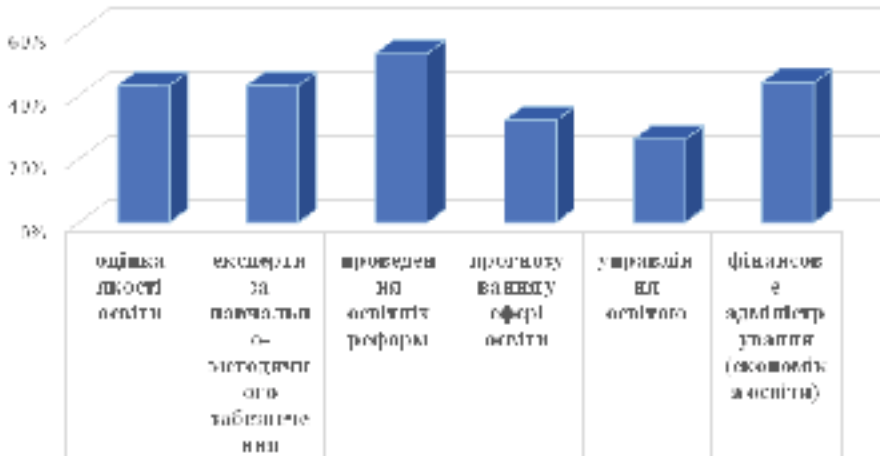

Рис. 8. Діаграма відповідей на питання «Які напрями розвитку освіти потребують експертної та консультативної підтримки?»

сфері освіти – 32% респондентів та управління освітою – 26% респондентів.

Цікавими, на наш погляд, є результати відповідей на питання «*Чи вважаєте Ви, що експерти у галузі освіти повинні проходити професійне навчання?*» (1116 відповідей): **Так** – **1028 респондентів**, з них: 389 респондентів – за Google формою; 141 респондент – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 498 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **Ні** – **34 респонденти**, з них: 15 респондентів – за Google формою; 19 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **важко відповісти** – **55 респондентів**, з них: 22 респонденти – за Google формою; 23 респонденти –

за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 10 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка (рис. 9).

Чи вважаєте Ви, що експерти у галузі освіти повинні проходити професійне навчання?

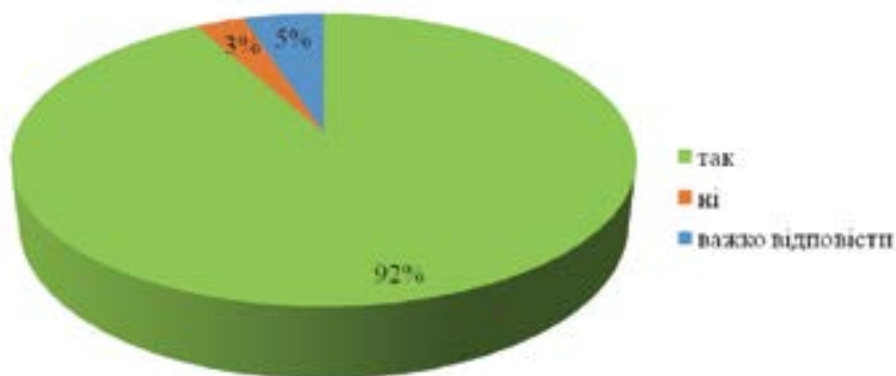

Рис. 9. **Діаграма відповідей на питання «Чи вважаєте Ви, що експерти в галузі освіти повинні проходити професійне навчання?»**

Як демонструє рис. 9, переважна більшість респондентів – 92% – вважає, що експерти у галузі освіти повинні проходити професійне навчання. Тільки 3% респондентів не вважають це необхідним та 5% респондентів було важко відповісти на це питання.

На питання **«Яку із запропонованих спеціалізацій підготовки експертів у галузі освіти Ви вважаєте найбільш актуальною?»** можна було вибрати декілька варіантів відповідей, а також додати свій варіант спеціалізації підготовки експертів у галузі освіти. Результати опитування виглядають наступним чином: **експертна діяльність з моніторингу якості освіти – 803 відповідей**, з них: 208 – за Google формою; 112 – за анкетуванням в Інституті

післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 483 – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **експертна діяльність з управління освітою – 658 відповідей**, з них: 143 – за Google формою; 24 – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 491 – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **експертна діяльність з економіки освіти – 597 відповідей**, з них: 90 – за Google формою; 29 – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 478 – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **експертна діяльність з освітнього права – 625 відповідей**, з них: 110 – за Google формою; 32 – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 483 – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

Велика кількість відповідей майже з кожного напрямку підтверджує актуальність та необхідність підготовки експертів в галузі освіти. Результати зазначені на **рис. 10**.

Найбільший відсоток відповідей займає така спеціалізація підготовки експертів у галузі освіти як *експертна діяльність з моніторингу якості освіти – 72 %*, *експертна діяльність з управління освітою – 59 %*, *експертна діяльність з освітнього права – 56 %* та *експертна діяльність з економіки освіти – 54 %*.

Крім того, **33** респонденти (3%) запропонували свій варіант спеціалізації підготовки експертів у галузі освіти, з них: 8 респондентів – за Google формою; 25 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка. З варіантів, що повторюються, можна визначити наступні:

- дошкільна освіта;
- початкова освіта;

Яку із запропонованих спеціалізацій підготовки експертів у галузі освіти Ви вважаєте найбільш актуальною?

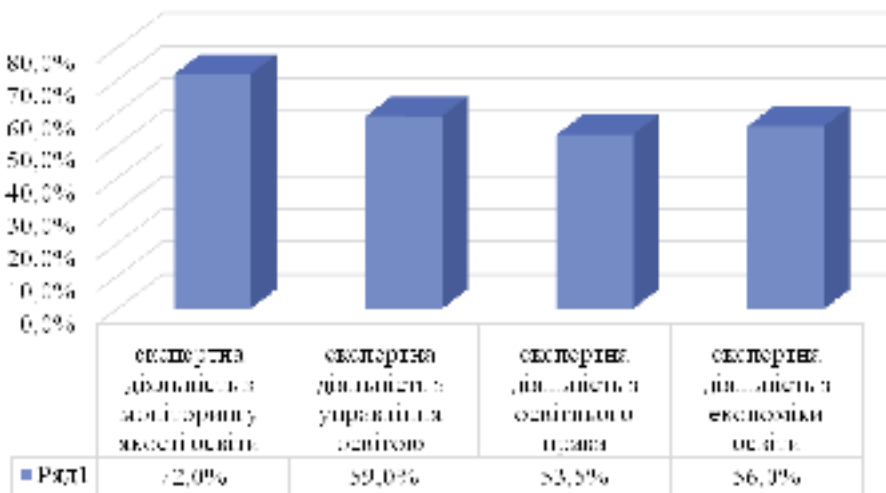

Рис. 10. Діаграма відповідей на питання «Яку із запропонованих спеціалізацій підготовки експертів у галузі освіти Ви вважаєте найбільш актуальною?»

- інклюзивна освіта;
- експертиза в галузі психології;
- проектування і розвиток освітньої діяльності;
- інформаційна, бібліотечна та архівна справа;
- дотримання правил академічної доброчесності;
- експерт з педагогічної компетентності персоналу закладу освіти;
- експерт із захисту інтересів осіб, які навчаються;
- експерт із забезпеченості шкіл наочними посібниками для навчання тощо.

Пропонувалось також створення дослідницької лабораторії змісту освітніх програм та їх вдосконалення.

Заслужують особливої уваги результати анкетування на питання **«Чи хотіли б Ви навчатися на експерта у галузі освіти?»** Так – **703 респондентів**, з них: 161 – за Google формою; 73 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 469 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **Ні – 201 респондент**, з них: 131 респондент – за Google формою; 38 респондентів – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 32 респонденти – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка; **важко відповісти – 212 респондентів**, з них: 133 респонденти – за Google формою; 53 респонденти – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка; 26 респондентів – магістранти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

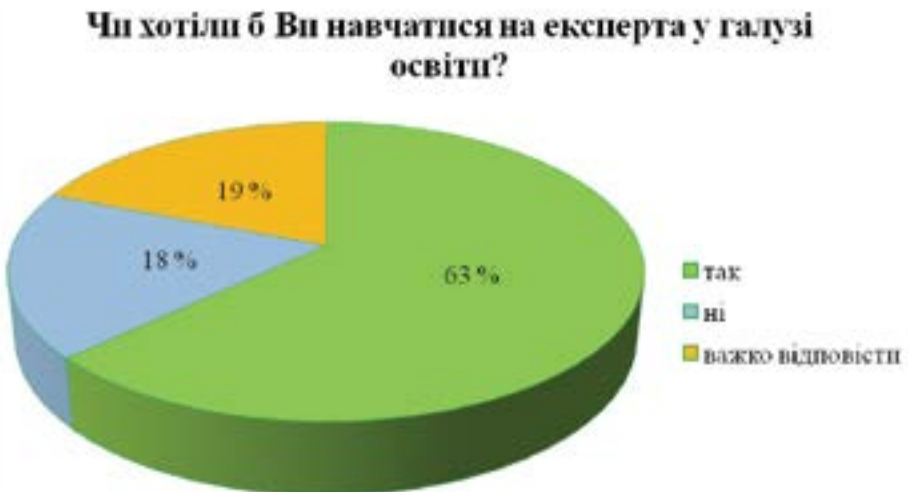

Рис. 11. **Діаграма відповідей на питання «Чи хотіли б Ви навчатися на експерта у галузі освіти?»**

З вищенаведених результатів можна зробити висновок про те, що готові навчатися на експерта у галузі освіти 99,53% магістрантів, а також та частина респондентів, що має стаж роботи від 0–10 років та більше 10 років. Крім того, розуміння необхідності такої підготовки підтверджується і поданими варіантами відповідей магістрантами на попереднє питання.

Завершує групу питань, що відображають сутність завдань дослідження актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти, наступне питання: **«Знання з яких навчальних дисциплін Ви вважаєте доцільним включити в професійну підготовку експертів у галузі освіти на рівні магістерської програми?»** За цим питанням передбачалася можливість зазначити власні варіанти навчальних дисциплін. Відповіді з цього питання виглядають наступним чином:

- **Освітнє право – 152 відповіді**, з них: **129** – за Google формою; **23** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- **Економіка освіти – 102 відповіді**, з них: **86** – за Google формою; **16** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- **Управління (менеджмент) освітою – 95 відповідей**, з них: **87** – за Google формою; **8** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

- **Іноземна мова – 49 відповідей**, з них: **46** – за Google формою; **3** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- **Українська мова – 45 відповідей**, з них: **40** – за Google формою; **5** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

- **ІКТ в освіті – 38 відповідей** – за Google формою;

- **Психологія – 26 відповідей** – за Google формою;

- **Освітній моніторинг – 23 відповіді** – за Google формою;

• Зарубіжний досвід, компаративні освітні дослідження – **17** відповідей, з них: **14** – за Google формою; **3** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

• **Інклюзивна освіта – 9 відповідей** за Google формою;

• Стандарти забезпечення якості освіти – **8** відповідей, з них: **6** – за Google формою; **2** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

• **Освітологія – 6 відповідей** за Google формою;

• **Педагогіка -- 5 відповідей** за Google формою;

• **Експертиза освітніх інновацій – 5 відповідей** за Google формою;

• **Медіаосвітні дисципліни – 4 відповіді** за Google формою;

• **Історія України – 4 відповіді** за Google формою;

• **Діловодство і документознавство – 4 відповіді** за Google формою;

• **Проведення освітніх реформ – 3 відповіді** – за анкетуванням в Інституті післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

• **Акмеологія – 3 відповіді** за Google формою;

• **Андрагогіка – 3 відповіді** за Google формою;

• **Природничі науки – 2 відповіді** за Google формою;

• **Мистецтво – 2 відповіді** за Google формою;

• **Громадянська освіта – 2 відповіді** за Google формою;

• **Фізична культура – 1 відповідь** за Google формою;

• **Креативність мислення – 1 відповідь** за Google формою.

З вищенаведених результатів можна зробити висновок, що більшість респондентів вважає доцільним включити в програму підготовки експертів в галузі освіти наступні дисципліни: економіка освіти, освітнє право, управління (менеджмент) освіти. Всі інші дисципліни варіюються за показниками та своєю значимістю. Слід відзначити, що не всі респонденти розуміють,

що собою являє програма підготовки експертів в галузі освіти. Це пояснює наявність у відповідях таких варіантів дисциплін, як педагогіка, психологія, а також фахових дисципліни з певних спеціальностей (хімія, зарубіжна література тощо).

ВИСНОВКИ

Аналіз результатів анкетування актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти дозволив зробити наступні висновки:

1. На сьогоднішній день в країні є гостра необхідність розвитку експертизи в галузі освіти, що підтверджено результатами опитування, а також відсутністю в Класифікаторі професій України ДК 003:2010 професії «Експерт у галузі освіти».

2. Результати дослідження продемонстрували необхідність професійної підготовки експертів у галузі освіти в межах освітньої програми другого (магістерського) рівня; це підтвердили 90% респондентів.

3. Отримані результати дозволяють чітко сформулювати напрями підготовки та спеціалізації експертів у галузі освіти, а також змістовне наповнення програми. Пріоритетними спеціалізаціями фахової підготовки експертів є: експертна діяльність з моніторингу якості освіти; експертна діяльність з управління освітою; експертна діяльність з економіки освіти; експертна діяльність з освітнього права.

4. Результати анкетування показали, що до професійної підготовки експертів у галузі освіти слід включити такі навчальні дисципліни, як економіка освіти; освітнє право; управління (менеджмент) освітою; зарубіжний досвід розвитку освітніх систем, компаративні освітні дослідження. Респонденти також відмітили, що фахова підготовка експертів потребує вивчення іноземної мови, а також державної української.

5. Аналіз результатів анкетування дозволяє визначити групи і кластери споживачів в освітній сфері, а також стан їхньої готовності до проходження професійної підготовки експертів у галузі освіти. Найбільш перспективними майбутніми здобувачами освіти за напрямом «експертна діяльність у галузі освіти» є магістранти Педагогічного інституту, а також та частина респонден-

тів, що має стаж роботи в галузі освіти від 0–10 років та більше 10 років, оскільки ця група найбільш спрямована на подальший професійний розвиток.

6. Проведене дослідження стане підґрунтям для організації системи підготовки експертів у галузі освіти за магістерською програмою в умовах університетської освіти, а також запровадження сертифікатної програми для науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти «Експертна діяльність із забезпечення якості вищої освіти» для безперервного професійного розвитку викладачів і підготовки студентів як експертів у галузі вищої освіти.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

З вищенаведених висновків аналізу результатів анкетування широкої педагогічної спільноти щодо визначення актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти, які наочно демонструють необхідність фахової підготовки висококваліфікованих експертів у різних галузях освіти за різними спеціалізаціями, можна сформулювати наступні рекомендації.

Розв'язання цієї проблеми можливе лише при багатовекторній взаємопов'язаній діяльності суспільства, мас-медіа та представників освітньої сфери, яка передбачає зміни у свідомості суспільства щодо підготовки експертів у галузі освіти. Популяризація цих ідей допоможе формуванню сучасної якісної системи освіти, з прозорими критеріями її оцінювання та вільним доступом до обговорення результатів експертизи. У зв'язку з цим рекомендації включають заходи нормативного, організаційного та медіакомунікативного характеру.

У нормативній площині:

1. Запропонувати Міністерству економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України внести зміни в Класифікатор професій України ДК 003:2010, доповнивши його професійною назвою роботи «Експерт у галузі освіти».

В організаційній площині:

1. Розробити та запровадити освітню програму другого (магістерського) рівня з різними спеціалізаціями (експертна діяльність з моніторингу якості освіти; експертна діяльність з управління освітою; експертна діяльність з економіки освіти; експертна діяльність з освітнього права тощо) з метою професійної підготовки експертів у галузі освіти.

2. Розробити і запровадити сертифікатну програму для науково-педагогічних працівників «Експертна діяльність із забезпечення якості вищої освіти» для безперервного професійного розвитку викладачів як експертів у галузі вищої освіти. Як результат,

отримання сертифікату підвищення кваліфікації «Експерт-консультант у галузі вищої освіти».

3. Запровадити ґрунтовну теоретичну і практичну підготовку студентів як основних стейкхолдерів системи вищої освіти до аналізу освітніх програм з метою експертизи під час акредитації освітніх програм і закладів вищої освіти шляхом проведення заходів відповідно до програми «Експертна діяльність із забезпечення якості вищої освіти», адаптованої до студентів.

У медіакомунікації:

1. Сприяти популяризації ідей щодо актуальності та доцільності професійної підготовки експертів у галузі освіти в Україні. Відкрите та вільне обговорення цих ідей суспільством допоможе формуванню сучасної якісної системи освіти з прозорими критеріями її оцінювання та вільним доступом до обговорення результатів експертизи.

2. Для проведення такої комунікації залучати усіх стейкхолдерів, що зацікавлені в об'єктивній експертній оцінці якості освіти: роботодавців з професійних об'єднань, організацій та асоціацій, представників національних об'єднань батьків, студентів, представників мас-медіа. Для здійснення такої комунікації пропонується проведення майстер-класів, тематичних диспутів, дискусій, тренінгів тощо.

3. Проводити популяризацію ідей щодо актуальності та доцільності професійної підготовки експертів освіти в Україні через вивчення навчальної дисципліни «Освітологія» на магістерському рівні підготовки в університеті.

Розроблені рекомендації сприятимуть організації професійної підготовки експертів у галузі освіти в Україні, а також підвищенню компетентності усіх стейкхолдерів системи освіти як експертів.

Література

1. Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти: навчально-методичний посібник / За редакцією В. О. Огнев'юка. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2015. 464 с.
2. Пономаренко Н. Г. Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. 327 с.
3. Тригуб І. Підготовка експертів у галузі освіти: досвід Східної Європи. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2019. № 1. С. 88–92. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2019.1.8892>
4. Тригуб І. І. Професійна підготовка експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. 341 с.
5. Ognevyuk V., Sysoieva S. Training of education experts in Ukraine: experimental interdisciplinary program. *The advanced science journal*. 2015. Issue 06. P. 98–103. <https://www.doi.org/10.15550/ASJ.2015.06.098>

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА

***Шановні колеги, ця анкета розроблена
для визначення актуальності та доцільності
професійної підготовки експертів у галузі освіти.***

Ваші відповіді дуже важливі для розвитку сфери освіти!

1. Регіон

2. Приналежність до групи респондентів (потрібне відзначити):

- керівник закладу освіти,
 представник педагогічної спільноти: вчитель / викладач
(потрібне підкреслити),
 спеціаліст регіональних органів управління освітою,
 спеціаліст муніципальних органів управління освітою.

3. Тип закладу (потрібне відзначити):

- заклад дошкільної освіти,
 заклад загальної середньої освіти,
 заклад позашкільної освіти,
 заклад професійної (професійно-технічної) освіти,
 заклад вищої освіти,
 заклад післядипломної освіти,
 інше.

4. Освіта (потрібне відзначити):

- середня середня-спеціальна вища.

5. Посада (вказати) _____

6. Вік (вказати) _____

7 Досвід роботи на посаді (вказати) _____

8. Чи звертались Ви до експертів у галузі освіти (потрібне відзначити)?

- так ні.

9. Чи залучались Ви до роботи в якості експерта у галузі освіти (потрібне відзначити)?

- так ні.

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

10. Чи відчуваєте Ви необхідність в оволодінні знаннями й функціями експерта у галузі освіти (потрібне відзначити)?

так ні важко відповісти.

11. Які напрями розвитку освіти потребують експертної та

консультативної підтримки (потрібне відзначити):

оцінка якості освіти,

експертиза навчально-методичного забезпечення,

проведення освітніх реформ,

прогнозування у сфері освіти,

управління освітою,

фінансове адміністрування (економіка освіти),

Ваш варіант відповіді:

12. Чи вважаєте Ви, що експерти у галузі освіти повинні проходити професійне навчання (потрібне відзначити)?

так ні важко відповісти.

13. Яку із запропонованих спеціалізацій підготовки експертів

у галузі освіти Ви вважаєте найбільш актуальною?

експертна діяльність з моніторингу якості освіти,

експертна діяльність з управління освітою,

експертна діяльність з економіки освіти,

експертна діяльність з освітнього права,

Ваш варіант:

14. Чи хотіли б Ви навчатися на експерта у галузі освіти (потрібне відзначити)?

так ні важко відповісти.

15. Знання з яких навчальних дисциплін Ви вважаєте доцільним включити у професійну підготовку експертів у галузі освіти на рівні магістерської програми (зазначте власні варіанти):

Дата заповнення анкети

Дякуємо за співпрацю!

АНКЕТА**Наукова експертиза у галузі освіти та її напрями****Шановні магістранти!**

Оцініть своє ставлення до кожного твердження за 2-бальною шкалою за наступним принципом:

- «так» (повністю погоджуюсь);
- «ні» (повністю не погоджуюсь).

Ваша відповідь уможливить сформулювати необхідність підготовки експертів у галузі освіти за певними напрямками.

		так	ні
1.	Чи вважаєте ви за необхідне здійснювати підготовку експертів освіти в Україні?		
2.	Чи погодилися б Ви навчатися за програмою підготовки експертів освіти?		

Наступні питання заповнюються у випадку відповіді «так» на перше запитання.

3. Оцініть своє ставлення до необхідності підготовки експертів освіти за наступними спеціалізаціями за 2-бальною шкалою:

	Спеціалізація експертів	Напрями експертизи у галузі освіти	так	ні
а	Експерт з вимірювання та моніторингу якості освіти	- контроль в системі освіти - якість освіти на усіх рівнях та ланках: дошкільна, початкова, загально середня і вища освіта - експертиза навчально-методичного забезпечення та наукових робіт		

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

б	Експерт з управління освітою	- прогнозування в сфері освіти та управління розвитку освітніх систем. - експертний супровід всіх етапів проведення освітніх реформ. - ліцензійна експертиза освітніх послуг - тенденції розвитку змісту сучасної освіти		
с	Експерт з економіки освіти	- фінансове адміністрування та менеджмент у сфері освіти - аудит і оцінювання управлінської діяльності в галузі освіти - внутрішній аудит якості освітньої установи та її діяльності		
д	Експерт з освітнього права	- нормативно-правові засади експертної діяльності у сфері освіти - правові засади взаємодії закладів освіти із зацікавленими сторонами: школярами, батьками, випускниками, роботодавцями тощо)		

4. Ваш варіант спеціалізації експертів освіти

1. Ви: (вибрати потрібне)

магістрант денної форми навчання

магістрант заочної форми навчання

2. Ваша стать: **ЧОЛ.** **ЖІН.** (вибрати потрібне)

3. Ваш вік: (вибрати потрібне)

20–30

31–40

41–50

4. Ваш стаж роботи у закладі освіти: (вибрати потрібне)

До 10 років

Від 11 до 20 років

Більш ніж 20 років

Дякуємо за співпрацю!

Київський університет імені Бориса Грінченка
Науково-дослідна лабораторія освітології

О. Проценко, О. Мельниченко, О. Бульвінська

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ:
АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ**

(2021 р.)

Підписано до друку 25.01.2022 р.
Формат 60x84/8. Гарнітура «Noto Sans».
Ум. др. аркушів 2,3. Обл.-вид. аркушів 2,1.
Наклад 300 прим. Замовлення № 02/01.

Видавництво: ТОВ «ВП «Едельвейс»
Свідоцтво про державну реєстрацію
Суб'єкта видавничої діяльності
Серія ДК № 4249 від 29.12.2011 р.
Тел.: (044) 361-78-68.
Друк: ФОП Пилипенко Н.М.